

Oponentský posudek na diplomovou práci

ELIŠKY TĚŠINOVÉ: BÁSNICKÉ VIDĚNÍ I. A. BUNINA

Práce je uspořádána koncepčně a podána ve vyspělém jazyce. Úvod není v tomto případě rozpačitým a nadbytečným opakováním toho, co je v dalším textu řečeno vhodněji a podstatněji. Přiznání k lingvostylistickému zaměření není tu zdůvodněním úniku od obecně poetických dimenzí autorova textu jako záležitosti rozboru literárně teoretického. Zásady diplomantčina přístupu k umělecké látce jednoho z nejarticišnějších autorů ruské literatury z rozmezí klasiky a moderny na počátku 20. století reflektuje pojmová řada dimenze básnicko-filosofická – sémantika textu – autorovo básnické myšlení – formální dokonalost jeho děl – od funkce dílčích elementů k interpretaci povídek – uchopení básnického vidění a stylu – charakteristika rysů autorovy poetiky a (dokonce!) literární zařazení analyzovaných povídek. Stránkový úvod se tak mění ve svého druhu metodologické krédo.

Tento program se začíná realizovat poněkud kontroverzním způsobem – zavedením samostatné biografické kapitoly. Jistá nedůslednost v logickém postupu je vykoupena jejím malým rozsahem a tím, že se považuje za vysvětlivku k jádru práce samé, ačkoli hlavní její konstatování (autobiografičnost, archaičnost, objektivní znalosti životního stylu a subjektivní prožitkovost) bylo možné učinit v problémové části práce. Vlastní náplň dostávají možnosti přístupu k literárnímu textu v přehledné kapitole k historii předmětu, která bývá zvláště v řadě školských prací, kde by neměla chybět, zanedbávána. Velmi vhodným výběrem přehledných statí do rozhledu diplomantky vstupuje v kvalitním výběru kritické literatury edice, zvláště Pro et contra velmi cenná odborná literatura západní i ruská. Varianty problémového pojetí tématu práce pozvedají úvahový úvod na vysokou úroveň podání problému osobitosti a umělecké osobnosti Buninovy. Bohatý pojmový a terminologický aparát není na tomto místě možné charakterizovat jen poněkud vyčerpávajícím způsobem (v práci zaujímá přes 20 rozsáhlých stran).

Nejzásadnějším hlediskem, které tu přichází k uplatnění, jsou příznaky a podoby klasičnosti a modernosti, zastoupené romantismem a realismem a na druhé straně symbolismem a moderním realismem přitom, že je zachována značná autochtonnost a soběstačnost projevů umělecké poetiky. Jistá ztráta bezprostřednosti při dvojitým zprostředkování charakterizovaných prací je vynahrazována vyspělým lexikálním výrazem, který v této části zahrnuje i vynikající výkon v oblasti překladů odborných textů v podobě jejich fragmentů.

Bez zvláštní přípravy a varování se v práci přechází od charakteristiky jednotlivých odborných prací, vhodných právě vzájemnou extrémností své problematiky pro vymezení prostoru Buninova uměleckého světa při interpretaci rovněž několika vybraných uměleckých textů. Vybírány byly pro maximální uplatnění básnických přístupů k próze jednak ve smyslu umělecké foniky jako hláskové instrumentace a rytmického uspořádání textu vedené až k sugestivitě textové struktury a sémantiky básnického pojmenování a konečně i symboliky. Počítá se přitom se stylizací, spojenou převážně s aktualizací, ironizací, intelektualizací, instrumentalizací, kondenzací významu i generováním smyslu. K dalším romanticky zabarveným postupům autorským patří práce s tajemstvím, nejednoznačným zašifrováním a výslednou sugestivitou (spojení magický, mystický atd. při interpretaci Bunina bývá nejčastěji používáno ve spojení s realizmem).

Druhou nejzásadnější tezí celkového hodnocení textů (po vztahu klasiky a moderny) se přitom stala specifikace vztahů impresionismu a expresionismu a jeho distribuce k různým složkám textů – krajinomalbě a „člověčí“ účasti v jednání. Pokud jde o celkový ráz Buninova stylu, vypadá to tak, že hlavní problém představuje jednota v různosti a mnohost v jednotě. Pokusy vykládat Buninův styl jako absolutně jednotný ve všech obdobích a žánrových formách ztroskotávají obvykle na neschopnosti pokrýt celou tvorbu Buninovu jediným stylovým schématem. „Dialektičtější“ přístup má ovšem také své problémy a může spíše odhalit žánrovou neurčitost Buninových próz právě v duchu „pro et contra“ je však pro postižení rozporného řádu a fragmentárního rázu textů zásadní.

Z nástrojů analýzy uměleckého textu Buninova se ovšem nepočítalo původně s některými postupy v té míře, která se pak ukázala nezbytná – především téměř univerzální psychologické zprostředkování uměleckého sdělení. Upozornili jsme diplomantku při přijímacím pohovoru do doktorantury na výklad Vygotského v jedné z nejlepších buninovských statí vůbec, kde se psychologická rovina stává prostředkem odlehčení a povznesení tíhy životního materiálu a nositelkou umělecké katarze. To se váže na kompozici textu (v diplomové práci se v této souvislosti používá častěji termínu inverze).

Práce se tak vyznačuje obdivuhodnou jednotou přístupů k Buninovým textům uměleckým i dokumentárním a publicistickým a zaslouží si být klasifikována jako výborná.

V Praze 13. září 2007

doc.dr. L. Zadražil